

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ЧАСТОТИ КОЛИВАНЬ ЗМІННОЇ ВИСОКОЇ ТА НАДВИСОКОЇ НАПРУГИ НА ЕЛЕКТРИЧНУ МІЦНІСТЬ ДОВГИХ ПОВІТРЯНИХ ПРОМІЖКІВ

Баранов М.І.

*НДПКІ «Молнія» Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Надані результати розрахункового визначення впливу частоти коливань f_0 змінної високої (надвисокої) напруги $U_{12}(t)$ в досліджуваній двоелектродній розрядній системі (ДЕРС) «вістря-площина» на електричну міцність її довгих повітряних проміжків та розробці відповідного електрофізичного механізму цього впливу. Запропонований новий електрофізичний механізм вказаного впливу базується на електродинамічному процесі виникнення у атмосферному повітрі цієї ДЕРС сильного змінного електромагнітного поля (ЕМП), що «біжить» і розповсюджується назовні досліджуваної ДЕРС від її довгого повітряного проміжку, а також на явищі електромагнітної індукції Фарадея, за допомогою яких в мікроколах усередненим ларморовським радіусом $r_{Lm} \approx 0,1$ мкм кругового обертання дрейфуючих з швидкістю $v_{ed} \approx 10^5$ м/с в повітрі електронів з циклотронною частотою $f_e \approx 10^{11}$ Гц навколо замкнутих ліній змінної магнітної індукції $B_y(z,t)$ цього сильного ЕМП формується слабе індукційне вихрове електричне поле. Встановлено, що це індукційне вихрове електричне поле прискорює ці електрони та збільшує їх кінетичну енергію W_{Li} , достатню для ударної іонізації молекул повітря, утворення в довгому повітряному проміжку вказаної ДЕРС електронних лавин і позитивного об'ємного заряду, що приводить до розвитку спочатку лідерного і потім іскрового плазмових каналів високочастотного електричного розряду в довгому повітряному проміжку цієї ДЕРС. Показано, що з підвищенням частоти коливань f_0 змінної напруги $U_{12}(t)$ в ДЕРС «вістря-площина» відбуватиметься зменшення пробивної напруги U_d і пробивної напруженості E_d різко неоднорідного сильного електричного поля в досліджуваній ДЕРС. При цьому залежності U_d і E_d від частоти коливань f_0 змінної над- і високої напруги $U_{12}(t)$ носять обернено пропорційний характер. Отримане наближене розрахункове співвідношення для визначення в досліджуваній ДЕРС пробивної змінної високої (надвисокої) напруги U_d в її довгих повітряних проміжках мінімальною довжиною $1 \text{ м} \leq l_{min} \leq 4 \text{ м}$, правомірність якого була підтверджена відомими експериментальними результатами. Встановлено, що з підвищенням частоти коливань f_0 змінної над- і високої напруги $U_{12}(t)$ в досліджуваній ДЕРС «вістря-площина» має місце значне зниження електричної міцності її довгих повітряних проміжків. В порівнянні досліджуваного випадку дії в цій ДЕРС змінної ($f_0=150$ кГц) напруги $U_{12}(t)$ з випадком дії на аналогічні повітряні проміжки ДЕРС постійної напруги U_{12} позитивної полярності це зниження при $l_{min}=1$ м кількісно складає більше чотирьох разів. При цьому для першого випадку ($f_0=150$ кГц) пробивна напруженість E_d сильного електричного поля в цій повітряній ДЕРС приймає чисельне значення біля $E_d \approx 87$ кВ/м, а для другого випадку (постійна електрична напруга позитивної полярності) – $E_d \approx 425$ кВ/м.